

قیام علویان

کلیدواژه: امام کاظم علیه‌السلام، قیام، علویان.
پرسش: قیام‌های علوی معاصر امام کاظم - علیه‌السلام - در آن زندگی می‌کرد، مصادف با نخستین مرحله استبداد و ستمگری **حکام عباسی** بود. آنها تا چندی پس از آن که زمام **حکومت** را به نام علویان در دست گرفتند، با مردم و به‌خصوص با **علویان** برخورد نسبتاً ملایمی داشتند، اما به محض اینکه در حکومت استقرار یافته و پایه‌های سلطه خود را مستحکم کردند و از طرف دیگر با بروز قیام‌های زیادی که به طرف‌داری از علویان پدید آمد و آنها را سخت نگران کرده، بنا را بر ستمگری گذاشته و مخالفان خود را زیر شدیدترین فشارها قرار دادند.

فهرست مندرجات

- ۱ - آغاز اعمال فشار بر علویان
- ۲ - فشار سیاسی عباسیان
- ۳ - رهبری شیعیان
- ۴ - قیام‌های علویان
  - ۴.۱ - ۱. قیام فحّ
  - ۴.۲ - ۲. قیام یحیی بن عبدالله
  - ۴.۳ - ۳. قیام ادریس بن عبدالله
- ۵ - یانویس
- ۶ - منبع

آغاز اعمال فشار بر علویان

آنها حتی نزدیک‌ترین دوستان خود همچون، عبدالله بن علی را به‌خاطر تلاش‌های پنهانیش، برای به دست آوردن جانشینی **سپّاح** کشتند. به همین ترتیب **ابومسلم خراسانی** را نیز از بین بردند. منصور، شمار فراوانی از **علویان** را به **شهادت** رساند؛ شمار بیشتری از آنان هم در زندان‌های او درگذشتند. این اعمال فشار از زمان امام صادق - علیه‌السلام - آغاز شد و تا زمان امام رضا - علیه‌السلام - که دوره خلافت **مامون** بود، با شدت هرچه تمام‌تر ادامه یافت؛ مردم در زمان مأمون اندکی احساس امنیت سیاسی کردند؛ ولی دیری نپایید که دستگاه خلافت بدرفتاری و اعمال فشار بر مردم را دوباره از سر گرفت.

فشار سیاسی عباسیان

فشار سیاسی عباسیان در دوره‌ای آغاز شد که پیش از آن امام باقر و امام صادق - علیهما‌السلام - با تربیت شاگردان فراوان بنیه علمی و حدیثی شیعه را تقویت کرده بودند و جنبش عظیم در میان شیعه پدید آورده بودند، امام کاظم - علیه‌السلام - پس از این دوره در مرکز این فشارها قرار گرفت؛ درعین‌حال **رسالت** ایشان آن بود تا در این حرکت علمی توازن و تعادل فکری را میان **شیعیان** برقرار کنند. طبعاً **عباسیان** نمی‌توانستند تشکلی به نام **شیعه** را با **رهبری** امام بپذیرند. این مهم‌ترین عاملی بود که آنها را وادار کرد تا **امام** را تحت فشار بگذارند.

رهبری شیعیان

امام کاظم - علیه‌السلام - پس از شهادت پدرش در سال ۱۴۸ **امامت** را عهده‌دار شد، منصور عباسی در سال ۱۵۸ در **مکه** مرد. جانشین وی تا سال ۱۶۹ ه ق فرزندش **مهدی عباسی** بود. پس از آن یک سال **هادی عباسی** خلافت کرد. و آنگاه **هارون** به خلافت رسید. امام در سال ۱۸۳ به شهادت رسید و در تمام این سال‌ها **رهبری** شیعیان امامی را عهده‌دار بود.

قیام‌های علویان

در عصر **امام کاظم** - علیه‌السلام - قیام‌های زیادی از طرف علویان و سایر گروه‌ها بر علیه **خلافت** عباسی صورت گرفت که عمده‌ترین و مهم‌ترین آنها عبارتند از:

قیام فح (۱۶۹ هـ.) نهمین نهضتی که **سادات** علوی برای مطالبه خلافت نمودند، قیام اصحاب فح بود که به رهبری حضرت حسین بن علی بن زید بن الحسن بن الحسن بن علی بن ابی طالب - علیهم السلام - بر ضد بنی عباس واقع شد. فضایل زیادی درباره اصحاب فح رسیده است؛ از جمله آنکه حضرت رسول - صلی الله علیه و آله - بر صحرای فح گذشت و در آنجا دو رکعت نماز خوانده و فرموده یکی از اولاد من به اتفاق جمعی از صلحا در این سرزمین **شهبید** خواهد شد و برای هر شهیدی اجر و **ثواب** دو شهید در اسلام مقرر شده است و تفصیل این واقعه چنان است که بعد از **قتل ابراهیم**، همیشه خلفای بنی عباس نسبت به علویان شدت داشتند و حکام **مدینه** را از دشمنان مسلم اهل بیت **طهارت** انتخاب می نمودند تا بر آنان اعمال فشار نمایند - سادات علوی هم به اقتضای نژاد و همت عالی خود هیچ وقت نه از خلفا و نه از حکام آنان امور ذلت آوری را تحمل نمی کردند. در این تاریخ کسی که از سادات عظام برای معارضة با **ظلم** و جور قیام نمود، حضرت حسین بن علی بن زید است که در جلالت و شهامت شهره عصر و از بزرگترین عبّاد و زهاد عصر به شمار می رفت.

وی در سال ۱۶۹ هـ ق به علت سخت گیری های بی جایی که از طرف **حکام فاسیق** و فاجر عباسی نسبت به علویان به عمل می آمد، به ستوه آمده و جان شیرین خود را برای حفظ **شرافت** خانوادگی واصل متین **عدالت** فدا کرد....

[۱] طبری، تاریخ الامم و الملوک، بیروت، دارالکتب العلمیه، چاپ دوم، ۱۴۰۸، ج ۴، ص ۵۹۶.

[۲] **این اثر، الکامل، بیروت، دار صادر، ۱۴۰۲، ج ۶، ص ۹۰.**

[۳] **تشید، علی اکبر، قیام سادات علوی برای خلافت، تهران، دارالکتب السلامیه، ص ۵۵.**

← ۲. قیام یحیی بن عبدالله

قیام یحیی بن عبدالله (۱۷۶ هـ.)، دهمین نهضت سادات هاشمی بود. فاجعه یحیی بن عبدالله بن الحسن المثنی بن حسن بن علی بن ابی طالب - علیهم السلام - در دوره منحوس هارون الرشید عباسی بوده است یحیی هنگام **شهادت** برادران و زندانی شدن پدر و اکثر مردان **خانواده** خود طفل صغیری بود که بلوغ او مصادف با دوره مهدی و هادی عباسی بوده و تعرض به او نرسانیدند، ولی در دوره هارون الرشید بوسیله فضل بن ربیع جلب شده و محبوس گردید. وی سیدی جلیل و عابد و زاهدی یگانه عصر خود بود و یکی از اوصیای حضرت امام جعفر بن محمد الصادق - علیه السلام - بوده است. یحیی همان کسی است که رئیس شرطه مدینه را در موقع خروج سادات فح به **قتل** رسانید. یحیی با جمعی از **دوستان** خود بعد از واقعه فح فرار کرده و شهر به شهر به طور مخفی گردش کرده و برای خود **تلیغ** می نمود تا اینکه در دیلم محل مناسبی یافته و در آنجا مستقر گردید و مردم آن سامان نامبرده را به امارت برگزیده و تحت تعلیمات او **امور دینی** و مذهبی خود را هم انجام می دادند و عمال خلیفه عباسی هم به سهولت به او دست رسی نداشتند....

[۴] طبری، تاریخ الامم و الملوک، بیروت، دارالکتب العلمیه، چاپ دوم، ۱۴۰۸، ج ۴، ص ۵۹۶.

[۵] **این اثر، الکامل، بیروت، دار صادر، ۱۴۰۲، ج ۶، ص ۱۲۵.**

[۶] **تشید، علی اکبر، قیام سادات علوی برای خلافت، تهران، دارالکتب السلامیه، ص ۶۴.**

← ۳. قیام ادريس بن عبدالله

یازدهمین کسی که بر خلیفه عباسی خروج کرد، ادريس بن عبدالله بن حسن المثنی بن حسن بن علی بن ابی طالب - علیهم السلام - بود که بعد از واقعه فح به اتفاق غلام خود که راشد نام داشت، وارد قافله حاجیان مصر شده و به آنجا رفتند و بر حسب تصادف بر یکی از دوستان بنی عباس وارد شدند و آن شخص به قرینه دانست که آنان از اهل **حجاز** و خائف هستند و پس از دانستن خبر و شناختن ادريس بن عبدالله آنان را **احترام** کرده و به طور مخفی به **افریقا** اعزام داشت.

ادريس به شهر فاس درآمد و مردم را به **تبعیت** از خود **دعوت** کرد و امرش رونق گرفته و بلاد مجاور را یکی بعد از دیگری تحت فرمان و **اطاعت** خود درآورده و عمال خلیفه عباسی را از آن سامان مخدول و منکوب به خارج راند.

[۷] **اصفهانى، ابوالفرج، مائل الطالبین، بیروت، دارالمعرفة، بی تا، ص ۴۸۸.**

[۸] **تشید، علی اکبر، قیام سادات علوی برای خلافت، تهران، دارالکتب السلامیه، ص ۶۷.**

پانویس

۱. ↑ طبری، تاریخ الامم و الملوک، بیروت، دارالکتب العلمیه، چاپ دوم، ۱۴۰۸، ج ۴، ص ۵۹۶.
۲. ↑ **این اثر، الکامل، بیروت، دار صادر، ۱۴۰۲، ج ۶، ص ۹۰.**
۳. ↑ **تشید، علی اکبر، قیام سادات علوی برای خلافت، تهران، دارالکتب السلامیه، ص ۵۵.**
۴. ↑ طبری، تاریخ الامم و الملوک، بیروت، دارالکتب العلمیه، چاپ دوم، ۱۴۰۸، ج ۴، ص ۵۹۶.
۵. ↑ **این اثر، الکامل، بیروت، دار صادر، ۱۴۰۲، ج ۶، ص ۱۲۵.**
۶. ↑ **تشید، علی اکبر، قیام سادات علوی برای خلافت، تهران، دارالکتب السلامیه، ص ۶۴.**
۷. ↑ **اصفهانى، ابوالفرج، مائل الطالبین، بیروت، دارالمعرفة، بی تا، ص ۴۸۸.**
۸. ↑ **تشید، علی اکبر، قیام سادات علوی برای خلافت، تهران، دارالکتب السلامیه، ص ۶۷.**

منبع

